

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 4-dik
Napján.

18.

A fő hadi Tanács, Dec. 2-dikán, adta ki a' kövérkezendő Tudositást, mellyet Hertzeg COBURG, Nov. 15-dikén, borsátott *Bukarestből*. Meg-parantsolja a' Hertzeg, *Levenéhr* Reg. béli Ob. B. *Kienmayer*-nek, hogy fekvése helyéből, *Kalagureny*-ből, 300 Huszárokkal, ugyan annyi Ts. 's K. Arnautákkal, és 200 Oláh Országi Arnautákkal, kerekedjen fel, 's két ágyút-is magához vévén, induljon azon környékeknek meg-fizemlélésére, a' mellyekre a' mi elől vigyázóinkat kellene ki-állítani. A' menetel közben meg-értette az Ob. Úr, némelly fel fogott lakosoktól, hogy a' *Gyurdsovi* (*Giurgevo*) Distrikusnak *) (*Raja*) Vajdája, *Isuf* Basa, S s ép.

*) Az *olt* vize két részre osztja Oláh Országot. —
Az *olt* vizén túl lévő rész, a' tulajdonképpen való

éppen az említett Disztriktusnak *Oynak* nevű falujában tartózkodna, egynehány elő kelő Törökökkel együtt, a' végett, hogy a' *Gyurdsov* Vára számára juhok 's más eleséget szereztessen öszve. — Azonnal el-tökéltette magában B. *Kienmayer*, hogy egy próbát tegyen, t. i. a' Vajdát, hozzá tartózoival együtt, meg-támadja, 's kézre kerítse. E' végett szorgalmatossan értekezett minden utak eránt, és vezetőül választván a' Tartománybéli Arnauták Elöljáróját *Mau-rodin*-t, el-ért 9 óránnyi mars után, egész népével, másfél óránnyira *Gurdsevo* Várához. A' menetel éppen nem az igazándi úton esett. Innen meg-indúlt csak gyalogjában az Oberster, az Arnauták Elöljárójával, Májor *Levatsitz*-al, 's *Barkó* Reg. béli Kapitány *Lovásszal*, és ment a' bokrok között egy fél óránnyira elő felé; hogy, *Oynakot* jól körül nézván, a' fel-tett dolognak forját előmenetelesen el-intézhesse. Az egész kör-

való Oláh Ország. Ez, 12 kerületeket, és a' *Duna* mellékén lévő 3 Török Disztriktusokat (*Raja*) foglal magában; úgymint: a' *Brajlai*, *Gyurdsovi*, és *Turnoi* Disztriktusokat. Az *olt* vizén innen való rész másképpen *Krajovai Bá-nátnak*-is nevezterik, és 5 kerületekből áll.

környéknek helyes meg- vizsgálása után vissz-
 rért az Ob. Úr népéhez; és alkonyodás táj-
 ban el-küldötte Kapitány *Lovászt*, 50 Huszá-
 rokkal, és az Arnaurák Elöljáróját 30-ad ma-
 gával *Oynakba*, meg-hagyván nékiek, hogy
 az *Issuf* Basa házat vegyék körül, 's magát
 fogják el. Májor *Dely Basara* pedig azt
 bizta, hogy 300 Ts. 's K. Arnautákkal, és
 30 Huszárokkal bal felé nyomúllyon, és a'
 mi szarvas marhát, 's juhot öszve szerzett
Issuf Basa, mind azt hajtassa el. Maga az
 Oberster, népének még meg-maradott ré-
 szével, és az ágyúkkal, jobb felől a' *Gyurd-*
sovi úton várta, ha valami módon segítség
 találna jöni a' Várból. — A' dolog olly jó
 ki-menetellel ment véghez, hogy *Issuf* Basa,
 egy Titoknokjával, egy *Dervis*-fel *), és
 több más Törökökkel el fogatott. A' préda
 állott egynehány lovakból, egy falka szar-
 vas marhából, és 1700 juhokból. Olly bá-
 tor szívvvel, 's a' Törökökre nézve olly vé-
 letlen támadták meg őket a' miéink, hogy
 tsupán négy lövést, tehettek: mert mihellyt
 látta Kapir. *Lovász*, hogy a' háznak egyik

S s 2

fzo-

*) *Dervis* (Dervvis) Persiai nyelven szegényt je-
 lent. A' Törökök így nevezik a' Török Bará-
 tokat.

szobájából védelmezni akarja magát az ellenség, és tüzelni kezdett az ablakokon ki felé: e-ugrott egynehány Huszárokkal együtt a lóról, be-törte az ajtót, 's meg-lepte a' Törököket. Az Ob. Úr előre küldötte a' foglyokat, és a' prédár; és minekutánna a' Hertzegnek parantsolatja szerént a' környékek meg-vizsgálását, minden bántódás és veszteség nélkül, el-végezte volna: vissza tért *Kalagureny*-ba. — Különöffen magasztalta az Oberster, H. *Coburg*-hoz tett tudositásában, Kap. *Lovászt*, a' ki több próbáit-is adta már bátor vitézségének, és az Arnauták Előljáróját *Maurodin*-t, a' ki ezen alkalmatossággal hasznos szolgálatot tett. — A' Hertzeg, most-is igen jól emlékezett Ob. B. *Kienmayer*-ről. — Előbbeni Tudositása után, ezen jelentést tette, hogy a' B. *Kienmayer* vizsgálódó Vitézei, a' *Silistriai* úton, a' Duna partján, az ellenség vizsgálódóit meg-támadták, 's mind egy lábíg le-apritották.

ELEGYES TUDOSÍTÁSOK.

Béts.

A' Tsászársz gyengélkedő állapottal van. — *Ferentz* fő Hertzeg, hozott magával egy jegyző Könyvet, mellybe maga kezével le-irt mindent, valami napról napra

e-

esett, *Belgrád* ostromának kezdetétől fogva a' végéig. A' melly fő embereknek szerencsések volt látni, ezen jegyző Könyvét a' *Hertzegnek*, azt mondják felölle, hogy az, nagy gondosfággal, 's igen helyyessen vagyon írva. Tsak ebből-is nyilván való, hogy nem tsupa szemlélője volt ezen nagyra született *Hertzeg*, a' *Laudon* böltis Kormányozása alatt történt dolgoknak. — Örömmel szemléli H. JOSEF ezen jegyző Könyvben, olly Unókájának munkáságát, a' ki, annak idejében, helyybe fog elő állani, az *Austriai Birodalomnak* kormányozására. Már ugyan eddig is tudva volt, a' *Hertzegnek* oda le el-köve-tett szorgalmatosfága, Ő Felsége előtt; mert egy nap sem múlt el, hogy *Belgrádból* Levelét ne botsátotta volna a' *Hertzeg* kedves Feleségéhez, olly Levelét, mellyben szerelmének meg-bizonyításán kívül, más fontos dolgok-is voltak mindenkor írva; úgy hogy, ha az Ő Felségéhez mind úntalan küldetni szokott *Hirmondóknak* valamellyike, későbbetskén talált érkezni, mint ki volt tsinálva érkezésének az ideje, tsak ment a' *Hertzeg-néhez*, 's tőle kérdezte: Mi újság?

— — — — —
— — — — —

Bár tsak azt-is ki-hirdethetnénk már hamar, hogy Ő Felsége meg-halgatta azon Nemes Vármegyéknek kéréseket, a' melyek a' Törvénynek Magyar Nyelvünkön lehető folyásáért esedeztek. Nem lehetetlen dolgot hiszünk, midőn hiszük, hogy szerentsénk fog még minékünk lenni, azt ki-hirdetni. Ugyan illyen hiedelemmel lévén, iktatjuk ide, egy hallomáson épített kérésünket. Ertettük, hogy valamelly érdemes Hazánkfi, fáradozott volna már egy olyan Könyvnek ki-dolgozásában, a' mely nagy segéd lehetne, a' Törvénynek Magyarul való folyhatására. Kérjük ezen jó Hazánkfiat, hogy, ha még ki nem bocsátotta, vagy bocsáthatta használatos tárgyú Könyvét: bennünket ditséretes szándékáról tudósítani ne terheltesse. Nyerteseknek fogjuk magunkat tartani, ha néminémű részben eszökök lehetnénk, Hazafiúi buzgó törekedésnek, óhajtott végre való juthatásában.

Ő Felsége parantsolatokat küldött, a' *Tseh és Morva* Országokban fekvő fegyveres néphez, hogy fel-készülve várja a' további rendelkezéseket. Gen. *Karátsay* könnyű lovas Regementjér pedig, már meg-is indította a' *H. Coburg* seregéhez.

Bel

Belgrád.

A' Belgrádi Érseknek neve: *Popovits Dienes.* A' melly hálaadó Prédikáziót tartott a' meg-nevezett Érsek, Okt. 11-dikén, Illyriai nyelven a' maga Templomában, az, itt Bétsben Németre fordíttatott, 's ki-nyomtatott. Rövid: de fontos, és szépen elintézett Prédikázió.

Naponként nevededik a' Belgrádi lakosoknak száma, 's már nem csak a' Görögök, hanem a' Katholikusok-is tartanak közönséges Isteni tiszteletet. A' Katholikusok Templomához, Budáról vizzik a' harangokat, azokat t. i. mellyek a' Franciscánusok hajdani Klastromok' Templomához valók voltak.

Nov. 14-dikén érkeztek ide a' *Budai* Polgárságnak 3 Deputátusai, azzal az 1140 tseber borral, a' mellyet a' lakosok magok indításokból gyűjtöttek össze. A' Deputátusokat nagy indulattal fogadta a' Vár Comendánsa *Vallis Feldmars.* és mindent megmutogattatott nekik, a' mit kívánhatna Belgrádban létében látni az ember.

Nov. 20-dikán történt itt, a' nagy **LAUDON** Unokájának, Oberstlieut. Báro *Laudon*-nak halála. Teste által viterett a' következő nap, egy szekéren *Zimomba*, a' holott illendő pompával el-temetterett. —

A'

A' ki esmérte ezen érdemes iffjú Bárót: sajnálja élete virágának olly hirtelen lett el hervadását. Mert szemlélt benne, egy nagyra ment, de még sokkal nagyobbra menendő Férjfiat.

Német Ország.

A' Tsászárt írt sok Német Országi Fejedelmeknek, és *Regenspurg*-ba-is, az ott rend szerént Széket ülő Ország' Gyűlésének *) (*Reichstag*), hogy, ha kívántatni fog, maga-is kész leszzen, fegyveres népet küldeni, az imitt amott rámadt zűrzavaroknak le-teszendesítésére. — *Trevir* ugyan magába tért, és még maga kívánta, hogy a' zenebonának szerzői meg-büntetteffenek. — De *Lüttich*-ben még sem állott helyre a' tsendesfég. A' Rendek azt kívánnák, hogy Püspök Fejedelmek, eggyezne meg, az ő általok lett változtatásokba, 's újj rendelésekbe. Irkáltak eleget egymásnak **); de

*) 1661-diktől fogva, mind úntalan tart itt az Ország Gyűlése. Tsupán 1713-dikban tevődött által egy kevés időre a' Pestis miá *Augspurgba*, és 1742-dikben, egynéhány esztendőkre, *Frankfurtba*.

**) Ott hagyta *Lüttich*-et darab időtől fogva a' Püspök, és most *Trevir*-ben tartózkodik.

minden fogamat nélkül. Nov. 7-dikén meg-
 írta maga a' Püspök a' Rendeeknek, hogy
 már ki van rendelve a' Katonaság, melly az
 előbbeni rendet *Lüttich*-ben helyre állítsa;
 feddődzik a' Rende ellen, hogy egyedül
 csak az ő igazságtalan, és vakmerő ellent
 állások viszi be a' fegyvert a' Tartományba;
 inti, hogy engedelmeségek által előzzék
 meg a' gonoszt, melly reájok következik. —
 De még eddig úgy írják minden felől, hogy
 csak azok a' *Lüttich*-iek, a' kik voltak; de
 írják azt is, hogy a' *Prussziai*, *Münsteri*,
 és *Palatinátusi* Seregek indulnak ellenek. —
 A' *Neuvidi* Újságban, még a' mars úrjok-is
 le van írva, a' *Lüttich*-be ki-rendeltt *Prussz.*
*Batalionok*nak. — *Oberkirch* *) nevezetű
Városotska-is háborog. — A' *Hessen-Casseli*
Landgráfnak fő és lakó *Városáról Cassel*-ről
 sem jó hírek kezdetek vólt jöni: hanem,
 Nov. 8-dikán írták *Marburg*-ból, hogy e-
 gyéb nem esett ezeknél, úgymint: A' *Land-*
gráfnak egy kemény ki-fejezésekkel tellyes
Instantziát adtak bé, mellynek szerzője, örö-
 kös bilintsekre büntettetett; le-írója, fele-
 sé-

*) Ez, a' *Straßburgi* érsekséghez tartozik: de a'
 Német Birodalomban vagyon, a' *Rajna* vizén
 innen; *Straßburg*hoz 3 mértföldnyire.

ségestől 's gyermekeستől számkivetésbe küldetett; a' bé-adója pedig, meg nem határozott időre, fenyték-házba (Zuchthaus) teterett. Továbbá: némelly fenyegető írásokat raggattak fel, közönséges helyekre, mellyek által főképpen két nagy embereknek akarták meg-verní az ijedjeket. Az egyiket, *Fulon* nal *) hasonlították egybe, és néki-is hasonló véget jövendöltek amazéhoz. A' másikat sem igen kiméllerték meg, úgy vélekedvén felőlle, hogy a' lett volna oka a' fa meg-drágulásának. — Ezek így történtek: de a' nép azért rsenböségben volt. — A' Landgráf parantsolatokat adott ki, mellyek mind a' népen lehető könnyebbités eszközeinek fel-találására izéloznak. Meg-is kissebbített némelly adókat.

Anglia.

A' *Londonból* Nov. 10. és 13-dik napján költ Levelek bizonyítják, hogy az úgy neveztetett napkeleti *Indiai* kereskedő Tár-
sa-

*) *Fulon*, Minifterséget viselt, igen gazdag Francia Ur volt. Életében fok igazságtalanságot 's kegyetlenséget követett el; de meg-is adta az árrát. Mert ezen folyó esztendőben, Jul. 23-dik napján, a' dühösködő Párisi nép kegyetlen módra végire járt.

saság 180,000 font Sterling árrú portékár vámoltatott meg közelebb, az oda való Vám házban. Az említett Levelekből olvassuk azt is, hogy a' Londonban tartozkodó Frantziáknak száma, újra nevededett némellyekkel, a' kik Hollandiából mentek oda. Most vesz hát valamit vissza abból Anglia, a' mit eddig nyert róle esztendőként Frantzia Ország az által, hogy fokban látogatták az Anglusokból. 1777-ben múltak Párisban 3000 Anglusok. Ha áttallyában egynek egynek esztendeig való költségét 100 font Sterlingre tesszük: a' mindjárt fel-megy 300,000 font Sterlingre.

Angliában a' közönséges Sert-is komló nélkül próbálták mostanában főzni; mivel némelly irásokban azt kezdték meg-mutogatni, hogy a' Ser ártalmas az egélségnek, és a' *Calculus* fájdalmait neveli.

Svéd Ország.

A' *Stokholmi* újabb Tudositások szerént nagyon kezdenek uralkodni, a' Svéd hajós fereg közt *Carlskrona*-nál, a' nyavalyák, 's igen fok ember el-húll. A' Király felől, Nov. 10-dik napján, azt irták, hogy még akkor Finnlandiának *Borgo* nevű várososkájában vólt, és hogy ott-is fog egynehány hetekig mulatni.

Gene.

Geneva.

Sokat köszönhet Frantzia Ország ezen Városnak. Mert e' szülte neki Neckert; mostani szorúlt állapotjában pedig pénzzel is kívánja segíteni. Már 500,000 Livrára megy, a' mennyit öszve adtak Geneva jó szivű Polgári, Frantzia Ország számára.

Velentze.

Azt írják innen, Nov. 4-dik napján, hogy soha sem volt a' közönséges Társaság olly vekengésben, mint most. Reá hagyta magát az el-múlt esztendőben veretni, némmelly Udvaroknak híregetésekre, hogy a' Törökökkel tzimboráskodjon, holott már 3 esztendővel ez előtt, az Orosz Birodalommal tanakodott, 's végzett a' Porta ellen. — Fél a' Tanáts, hogy ha a' jövő esztendőben, *Boszniát* el-nyerné a' Tsászári Udvar: könnyen *Dalmátziáig* tehetné osztán a' lépéseket. — És akkor, nem a' leg-kivánatosabb állapotja lenne Velentzének. — Ha az Oroszok *Kiliát* el-veszik, a' Dunának a' fekete Tengerbe való szakadásánál: akkor az egész Velentzei kereskedés semmivé lesz.

Török Ország.

Nem tsak eleség, hanem pénz dolgából-is meg kezd fogynak a' Török Udvar. A' *Szultán* parantsolatokat adott ki, hogy a' régi Piafterek olvasztassanak el, 's

az újjonnan verendő Piaftereknek ne legyen egéssz két harmad része ezüst; ellenben, több legyen benne egy harmad résznel a' réz. — Ez által, úgy reményli, a' Porta meg-nyér 15—20 milliót. — A' bizonyos egy részről; de az is bizonyos más részről, hogy az által fokot veszt, a' kereskedelem nézve. Veszt a' Svéd Udvar is, ha ilyen Piafterekkel fizeti ki néki a' Porta a' megígért summát. — A' *Smyrnai* Tudósírárok szerént, öszve esküdtek az Ásiaiak, hogy többször ki ne jöjjenek katonáskodni Európába.

Frantzia Ország.

A' Király, el-kezdett már, a' Nemzet Gyűlése által ki-tsinált újj Titulusával élni. Ez az: *Lajos*, Isten kegyelméből, és az Országnek rendelése (Constitution) által, a' Frantziák Királya.

A' Nov. 10-dik napján tartatott Nemzet Gyűlésében, egy Instántzia olvasódott el, mellyet a' *Joissonsi* Apátzák *) küldöttek a' Nemzet Gyűlésének. Ezek az Apátzák arra kérték a' Gyűlést, hogy őket haggya meg.

*) Ezek az Apátzák a' Sz. Benedek Szerzetéből valók, a' B. Szűzről neveztetett (Notre Dame) Apátúrságban.

meg. A' vólt kéréseknek utánna vetve, hogy ők készebbek életekről meg-válni, mint sem a' Klastromot oda hagyni.

A' Protestansoknak dolgaik mind jobban jobban kezdenek menni Frantzia Országban. Már közönségesen énekelnek. *Nannetumba* (Nantes) Orgonát-is szerzetrek. *Burdegalában* (Bourdeaux) egygyütt akarnak a' Reformátusok és Lutheránusok Templomot építtetni; és a' halotjaikat már egész tzeremoniával temették. — Majd minden Tarrományokban vála/ztattak már Prótestánsok-is, a' kik az Ország Rendjei Gyűlésének Tagjaivá lehetnek. — A' vallás béli visszáság, nem tsinál hár több *Bertalan* éjtszakáját Frantzia Országban. — Egy-is fok vólt!!!

646.

Polytatása a' Tűzi Testekről való Jegyzéseknek.

A' *büdösítő*, *fojtó*, vagy *gőz tsináló* golyóbisok (Dampfkugel) arra valók, hogy, nehéz füstjök által, a' Kaszamatákból-is ki leheffen üzni az ellenséget. — Ezek nem egyebek, hanem tsepüből, vagy gerebeletlen kenderből, székér-kenőttel, faggyúval, és szurokkal készültt gömbölyeg testek.

A' *szurok-koszorúk* készítéseknél módja, nem igen mesterséges. Mind öszve ebből áll: holmi ótska kötéi darabokat koszerú formákra öszve fonnak,
s azo-

és azokat forró szurokba mártják. Ezeket (valamint a' fojtó golyóbisokat-is) meg-gyújtva, kosarakra rakják, 's úgy vettetik az ellenség Várába. Ha nem mondjuk-is, tudni való: arra a' végre, hogy gyűjtsanak.

A' lárma-fa, egygy öt ölnyi forma magasságú pózna, vagy rúd, mellynek felső részét olly formálag, mint a' Rajzolaton lehet szemlélni, szurkos szalmával bé-fedik. A' szalma kötél, mellyel körül van tekerve a' szalma, le-nyúl egészen a' rúd tövéig, hogy annál fogva, azon szempillantásban meg lehessen a' lárma fát gyújtani, a' mellyben kívántatik. — A' rúdra némellykor két kerek deszkákat-is tsírálnak, a' c betű alatt látható formára: azokat szurok kofzorúkkal, vagy más affélekkel meg-rakják, 's úgy borítják bé szalmával, és ezt azért tselekeznek, hogy a' tűz annál tovább tartson. — A' lárma-fákat, a' hol csak lehet, mind dombokra ássák, a' szélső őrizetek sorjában egymáshoz nem mészze. Mindenik mellé egygy egygy Strázsza van rendelve. Mihellyt észre veszi valamellyik ezek között, hogy jő az ellenség: azonnal meg-gyújtja a' lárma-fát. Ezt látván a' több Strázsák-is, hasonlóképpen tselekeznek. Ekként, egynéhány mértföldnyire-is tudtára esik, igen rövid idő alatt, az egymástól nem mészze fekvő Katonaságnak, az ellenség jövetele. A' lárma-fákat főképpen éjtszaka szokták meg-gyújtogatni.

A' betűkkel jegyes Rajzolatoknak magyarázatja így következik: Az a' jelenti a' Gyalogok (Muskatérosok) töltését; a' b a' Stuttzosokét. Mind kettő papirosból készült, alól a' golyóbis fekszik, azon fellyül puskapor vagyon. Az c ábrázolja az ágyútöltést (Stuckbrandl), mellyről már más izben
szel-

szóllottunk. Rézből vagy bádognál készül. Illyen töltéseket szoktak a' Bombákba, és Gránátokba is dűgni; de akkor, lassan égő materiával vagynak ezek meg-töltve, melly t. i. csak akkorra ég le, a' Bombákna és Gránátoknak töltelékjekig, mikorra azok a' ki-intézett helyekre le-esnek. A' *d* alatt lehet a' *gyújtó tsüt* szemlélni. Erről-is vólt már szó. Az *f* alatt látjuk a' Mozsár ágyúba való *poros zatskó* formáját. Ennek hosszúsága egy lábnyi, szélessége pedig 4 újnyi. A' fenekén egy 6 fontos meg-töltött gránát fekszik, azon felül a' zatskó mind puskaporral van teli. *g. Fel adó Rakéta.* Ennek a' tokja papiros, mellyet puskaporral keménnyen meg-töltenek. A' felső részéből egy kanótz nyúlik ki. Ezt meg-gyújtják, 's úgy verik fel a' Rakétát, mellynek világa által jelt ad egy rész a' másnak. *h. Golyóbis próba.* Ezt, nyelénél fogva egyik kezében tarthatja az ember, a' másikkal, rajta a' golyóbisokat keresztül botságtathatja. Ha által férnek a' golyóbisok: az, annak a' jele, hogy éppen alkalmas nagyságuk. *i. Kézi gránátokkal meg-töltött kosár.* A' gránátoknak száma rend szerént 14 vagy 19. Midőn a' kosár kilövődött a' mozsárból: belőlle a' meg-gyúladt gránátok, jég-efő formára, széellyel szóródnak, 's el-pattogván, szörnyű károkat okoznak. Az efféle gránátokkal töltött kosárt *Fürjnek* (Wachtel) hívják a' Németek, vagy azon hangra nézve, mellyet tsinál a' kosárnak a' levegő égben való repülése, vagy pedig, mivel a' gránátoknak egymást fel-váltó pattogása, és a' Fürjnek pitypalattyolása között-is vagyon néminemű hasonlatosság. *k. Meg-gyúladt kézi gránát.* Ez 3 fontot nyom.

19.

1789.

Tudományi Jelentés.

Így végzi ama' nagy FRIDRIK, a' *Vol-
tér* Henriásfa eleibe készített Elöl járó Be-
szédét: „Úgy itéltem, hogy, ha ezen,
tsudálkozást érdemlő Író (*Voltér*), betses
vóltának jeleit ki-mutatom, azzal, néminé-
műképpen, a' mi Századunkat meg-tisztelem,
és leg-alább a' maradék firól fira által fogja
egymásnak adni, hogy, ha a' mi Századunk
nagy Embereket szült, meg-is esmérte azok-
nak egész érdemeket.“ — Támadtak ezen
Századnak végére siető részében, kedves
Hazánkban-is olly Férjfiak, kik haldoklott
Nyelvünknek újj életre való hozásában,
vagy külön külön, vagy öszve vetett vállak-
kal is munkálódnak. Mind azokat, mind
ezeket esmeri már rész szerént a' Haza, 's
Anyai indulattal öleli. De szükség, hogy
kedves Hazánkban azon része előtt-is esme-
retesekké legyenek, a' melly talám még
eddig, vagy semmit sem, vagy leg-alább
igen keveset tudott róllok. — Ebben eszkö-
zők kívánunk lenni. Jelentjük azért öröm-
mel, hogy azoknak számát neveli mostaná-

T t

ban

ban T. T. Tör József Úr, a' ki az Anyaszent-
 egyház Történeteit, (mellyeket haszonnal
 tanít a' *Pesti Szemináriomban*), született
 Nyelvünkön szándékozik ki-adni. Az utóbb
 említettteken értjük azon Magyar Társasá-
 goknak buzgó Tagjait, a' kik Nyelvünk gya-
 rapodásáért élnek, halnak. — Már magasz-
 taltuk más ízben, a' *Komáromi* Társaságot.
 A' mit felöle mondottunk, az érdem' meg-
 esmerése, 's az azt másokkal-is meg-esmertetni
 kívánó igyekezetünk mondatta velünk. Tag-
 jainak Hazafiságokról, nem mi szólunk most,
 hanem szóllyon Nyelvünk mellett való hív
 fáradozások, szóllyon közelebb az az áldo-
 zat, mellyet a' forró Magyar indulat nyúj-
 tatott velek a' Haza Oltárára. Értjük azon
 20 arany jutalom pénzt, mellyet ajánlnak
 a' Haza képeben, annak, a' ki egygy szép
 Magyar *szomorú Játékot* *) fog ki-dolgozni,
 mellynek summáját a' maga rterzése szerént
 választhatja a' Szerző, a' Magyar História-
 ból. — A' *Kassai* Társaságról, még nem
 szólottunk. Ez, 1788-dikban állott öszve,
 Nyelvünk' gyarapítására, 's annak olly
 Nyelvvé való el-készítésére, mellyen mind
 írni,

*) Erről, rövid időn, bővebb Tudósítást fogunk
 tenni.

írni, mind tanítani, 's mind pedig közönséges dolgokat-is leheffen alkalmatosan folytatni. Dicséretes szelvényének elérése végett, arra határozta magát, hogy *Magyar Museum* nevezet alatt, válogatott gyűjtemény Darabokat adjon ki, a' mint már 4 ilyen Darabok közre-is borsátódiak. Nem mondhatnánk mi ezen nagy érdemű Társaságnak méltó dicséretére annyit, a' mit sokkal fellyűl ne haladna magának egy okos Olvasónak ítélet rétele, a' ki figyelmetésféggel elolvasta, vagy olvasándja a' még-nevezett Magyar Museumra való *Bé-vezetést*, melly az első Negyedben, első helyet foglal. — Remek az, mindenképpen. — Mentől elébb rajra leszünk, hogy Írásunkba egészen béiktathassuk. — Az említett első Negyedből kívántunk ez úttal ide bérenni egynehány for Verseit, azon Társaság' egygy érdemes Tagjának. Ezek azok:

K O P O R S Ó I R Á S.

Álly meg, ó Hazafi! tekints e' Táblára:
Ít nyugfzik, 's változik hajdani porára
A' nagy ORTZY-aknak méltó Unokája,
István, Magyar Ifjak' dicsőült példája;
Ki tizenhóltz nyarat fellyűl alig ére,
Hogy éltének jutott hervafztó telére: —
Mert a' halál őtet már öregnek vélte,
'S nagy erköltséiről idejét ítélte: — —

T t 2

Mint

Mint fel-jövő Napját Hazája úgy nézte,
 'S ér'tte fohajtásit az Urhoz intézte.
 Néki másként tettett! — 's azért bús végzése
 Nem engedte, légyen délre jöhetése! —
 Meg-hólt! . . 's a' ki elébb reménnyét fel-hozta,
 Édes Nemzetének gyáflját az okozta! — —
 Eredj' már: 's kérd te-is Mennyei Atyánkat,
 Szánnya meg már egyszer veszni — tért Hazánkat!

Batsányi.

A' több tulajdanképpen való Tagjai a'
 Kassai Társaságnak, *Báróti Szabó Dávid*,
 és *Kazintzy* Túdós Urak, kik mind ketten
 már más munkáikról-is nevezeteseek. — Az
 elsőnek, illy homlok-írás alatt való Köny-
 vét: *Báróti Szabó Dávid' költeményes Mun-
 kái. Utolsó ki-adás Kassán, 1789. köze-
 lébb vólt szerentsénk itt, eggy Méltóság-
 nál látni. — A' Könyvnek belső érdeme,
 meg-érdemli azt a' nyomtatás által nyertt
 külső formát, melly, meg-vallyuk, annyira
 a' jó íznek regulái szerént vagyon el-találva,
 hogy méltán első *tsinos Magyar* Könyvnek
 nevezherjük. Ennek szemlélése fel-indított
 bennünket, hogy Ki-adójának Képét, a'
 Könyv nagyságához alkalmaztarva, szépen
 ki-mettzetessük, és az elő fizető Uraknak
 meg-küldjük; hogy a' kik közzülök a' ditsértt
 Munkát meg-szerezni kívánják-is: azt ennek
 eleibe köthetethetessék. — Miben fáradoz új-
 jo.*

jolag T. T. Szabó Professor Úr, az nyilvánvaló ezen Híradásból:

A' ritkább Magyar igéket magába foglaló *Kisded Szó-tár*, fokaknak kérésekre meg-egyengetve, bővítve, 's az A. B. C. rendi szerént új formába fzedve, megint ki fog adatni.

Kiki által látja, minémű gyarapodást várhat az illy' munkából a' Nyelv, könnyebséget pedig az Író, ha azt, a' mit homlok-írásúl visel, nagyobb tökéleteségre viheti. — Kérettetnek azért mind a' két Hazának érdemes Fijai, hogy azon, még eddig mások előtt idegenebb szabású 's értelmű igéket — mellyek helyenként magyarabb Vármegyéinkben, 's Székeinkben számosan találatnak; értelmeket, 's a' vélek való élésnek módjait rövideden fel-jegyezvén, szabad Póstán *Kassára*, eggy két hónap alatt, ne ajánlják meg-küldeni a' Szerzőhöz

Szabó Dávidhoz.

Béts.

Ő Felsége némellykor ki-kotsiz a' Városon kívül: de, mivel a' hidegtől tart, élébbeni szokása ellen, csak hamar le szokott estve fekünni. — Ugyan az Ő Felsége változó egészsége okozza, hogy az Új Esztendei pompa-is el fog maradni.

Sok Generálisok, 's fő Tisztek érkeznek ide naponként, onnan alólról. Vala szerentsénk látni Gr. Clerfé, H. Waldeck, Gróf Harrach, 's más Generális Urakat. — Egynehány Húszár Tiszt Urakat-is lehet itt szemlélni, kiknek fel-pedertt bajússzal ékes vitéz tekin-

tekintetek, sziveket hódít. — Vagynak itt mostan sok külső Országi Tisztek is, *Oroszok, Frantziák, Anglusok.*

Pellegrini, és *Collorédó* Feldmarsalok, még nem érkeztek vissza. *LAUDON* Fő Komendirozó Vezér is oda van, és nem bizonyos, mikorra jő vissza, a' hová ment, *Coburg* és *Hohenlohe* Hertzegekhez.

A' múltt Szombaton (Dec. 5-dikén) vatsorára hívta a' *Velentzei* első rangú Követ (Ambassadeur) az ide való fő Uraságokat. Hogy húsfal-is traktálhassa a' Gazda a' Vendégeket, egész 12 óráig kellett a' Böjt mŕa várakozni. Éjfél után 2 óráig tartott a' vatsorálás. Asztal után semmit sem mulatni, a' bé-vett szokás ellen lett volna. — Mikorra oszolhattak el egészen a' Vendégek? 's mikorra mehettek osztán a' Dámák otthon feküdni; és vallyon, el-készülhetek e' más nap a' Sz. Misére? Már ezen kérdésekre való felelettel nem szolgálhatunk.

A' mióta a' Német Birodalmakban fellállott a' *Steuer-Regulirung*, és annál fogva, magoknak kell ezenrúl mivelteni a' földes Uraknak szántó földjeiket: az ide való Uraságok is rakásra kezdik veretni az igás lovakat, 's azért is igen nevededik azoknak az árrok.

Tegnap

Tegnap tartotta *Gallitzin* Hertzeg, az Orosz első rangú Követ, *Bender* Vára szerentsés meg-vételéért, a' *Te Deum Laudamus*, maga udvari Kápolnajában. Örült a' Hertzeg, midőn látta, hogy más vallású Uraságok-is jelentek meg feles számmal az ő Kápolnajában. — A' *Bender* meg-vételéről való egész Tudósítás, még ezután fog *Pétersvárosában*-is közönségeslé tétetődni, akaruk mindazáltal most előre-is közleni, a' mit eddig lehetett arról értenünk: Valamint *Akiermán*: úgy *Bender*-is minden vérontás nélkül jutott az Oroszok kezére. T. i. oda érvén H. **POTEMKIN** *Bender* alá, megizente a' Vár Kormányozójának, hogy a' Várat adná fel. Izenetére, meg-jelentek azonnal a' Várból 4 Követek, kik 14 gondolkozásra való napot kértek a' Hertzegtől: de ez, tsupán 4 napot engedett, értésekre adván elébb nékiek, hogy ha magokat szép szerént fel nem akarnák adni: készen áll a' szárazon 50 Batalion, és 65 Osztály, a' remérdek ágyúkkal; nem külömben a' *Dniester* vizén-is, a' hajós Sereg, *Bender*-nek erő hatalommal való meg-vételére; és, ha úgy történne a' dolog: tehát akkor egygy Léleknek sem fogna meg-kegyelmezni. — A' Követek vissza tértek; meg-mondták, hányadán van a' dolog, mellynek hallására a'

a' Várbéliek sem foká rétováztak; hanem magokat meg-adták. — Azt írják, hogy öszveséggel mintegy 30,000-en lehettek. — Közöttök eggy, Seraskier, és két, 3 lófarkas Basák voltak. A' Várban találtatott ágyúk számát 300-ra teszik, mellyeken kívül 8000 mázsa puskapor, 's más remérdek mindenféle készületek birtak a' győzedelmek kezekre.

A' Bétsi *Magyar Kurirban* azt olvastuk, hogy T. T. *Gyöngyösi*, és T. *Horváth Ádám* Urak fognának Verset írni, a' Hertzeg *Eszterházy* Antal Úr halálára: de mi kérjük a' meg-nevezett két érdemes Urakat, ne sieffenek a' Vers irással. Mert örömmel hirdethetjük, hogy a' vitéz Hertzeg még él. Igaz, hogy vólt valamelly hofzas álma: de abból fel-serkenvén, jobban kezdett lenni. — Ezt onnan tudjuk, a' honnan leg-jobban lehet tudni.

Itt úgy emlegetik, hogy *Christina* fő H. Affzony, 's Férje *Albert* Hertzeg, nem fokára ide jönnének *Coloniából*, a' hová mentek vólt, a' Belgyiomi véres zenebona miá, rendes lakozások helyéből *Brüsszelből*. —

Magyar Ország.

Komárom körül, történni dolognak írják. — Azon tájjon, valamelly faluban

ban lakott egy Obsitos, kinek fele fizetése ki-járt. Ennek mindég azzal vólt tele a' feje, hogy ő valamikor akkor 3 ló-farkas Basa fog még lenni; azért-is mindég a' Törökökhöz szított, 's éppen nem örömmel hallotta, ha a' mi Seregeink győzedelmeikről vólt a' beszéd. Hogy a' Falusiaknak hirekkel esett *Belgrad* meg-vétele: tsak az Obsitos truttzára-is el-lakták annak az örömet, és éjtszakának idején fel-állítottak egy póznát, mellyre 3 tehén farkat kötöttek, 's valami deszka darabot szegeztek, mellyre ezt írták: *Szelim* Szultán küldi a' maga hivének ezen tiszteség jelét, és ime most 3 tehén farkas Basává teszi. — Reggel midőn ki-jönne honnyából az ember, szemébe tűnik a' pózna. Ennek első meglátására, dühösségbe esett, hirtelen hajlékába vissza rért, és magát egy felyem sinórral meg-fojtotta, minekutánna ezt írta volna krétával az asztalra: „Mivel nem uralkodhatok úgy, mint Basa: tehát legalább úgy akarok meg-halni, mint Basa.“

Gallitzia.

Az el-múlt hónapnak 20-dika tájján, Lengyel Országból, *Ó Zámose* nevezetű Városunkba, némelly gonosz tévők be-rontottak, a' Vámost meg-ölték, a' Kontrallórt keménnyen meg-sebesítették, a' Ke-
rü-

rülönök füleit el-vágrák, a' Kasszából a' pénzt, melly mintegy 15,000 forintra mehetett, el-vitték.

Lemberg-ből azt irták, Nov. 24 dikén, hogy ama nagy vitéz Generális *Karátsay* Úr ott vagyon. Midőn a' Játék néző helyben meg-látta a' nép: azonnal tapsolni kezdett, 's kiáltotta örvendezve: Ellyen *Karátsay*! A' Generális Úr meg hajtotta magát a' Közönségnek. De, hogy tsak nem hagyta félbe a' nép a' *Vivat* kiáltozást, hallatós szóval meg-köszönte a' Gen. a' tiszteletet, mellyel fogadtatott, és kérte, hogy hadd legyen már elég, utánna vetvén kérésének, hogy mind ez, az ő érdemeit fellyül haladná. Ember szerető, 's barátságos vóltáról igen magasztalják. Különös hajlandóságát mutatja a' Regimentjébéli Tisztek eránt, melly most *Lemberg*-ben, és a' Környéken fekszik. Meg-kérte a' *Fejér Bárány*nál a' Vendégfogadóst (a' kihez szoktak a' *Lemberg*ben meg-fordúlt Uraságok szállani), hogy semmit el ne vegyen Regimentjébéli Tisztektől, kik az alatt fognának *Lemberg*be menni, míg a' Generális ott fog múlatni; hanem a' mi fog kívántatni, maga ki fogja fizetni. — Kérdezte eggy Gavallér a' Generális Úrtól: Hogy' eshetett a' meg, hogy a' nagy Vezért, olly temérdek népével

vel együtt, úgy meg lehetett rongálni? Ezen kérdésre adott feleletében azt mondja, a' többek között, a' Generális Úr: „A' rend előtt kell látni az ellenséget, hogy meggyőződhesen az ember felőle, mennyire el-szánnyák magokat a' Törökök, minden meg-rámadás alkalmatosságával, hogy vagy győznek, vagy meg-halnak.“

Horváth Ország.

Nov. 28-dikán, indította F. M. L. B. *Wallisch*, az itt következő Tudósítását Gen. *Jellatsitsnak*, a' fő hadi Tanátshoz. Nov. 27-dikén, fel kerekedett a' *Predori* Kapitány 500 lovas Törökökkel, 's nyomúlt, musika szó alatt, a' *Kozaratzi* hegyen keresztül, határaink felé. Főhadnagy *Borojevits*, a' ki 152-től magával *Knetz*-nél, és *Begovo-Polje*-nél vizsgálódott; mihellyt észre vette az ellenségnek közelgetését: azonnal meg-bújt, és csak egynehány embereit küldötte előre, a' kik tudnák meg, millyen forma erővel volna az ellenség, 's miben mesterkedne. Meg-hagyta nekik, hogy, ha nálloknál fokkal felesebb számú ellenség fogná őket meg-rámadni: tehát vonának vissza magokat azon hely felé, a' hol állott volt lesben *Borojevits* Úr. Mihellyt az ellenség meg-sejtette a' miéinket, leg-ottan nekik esett, és a' les he-

helyig kergette: a' mellyből ekkor több Vitézeink egyszerre ki-omlottak, és olly rúzzel tsaptak az ellenség közibe, hogy ez végre fok sebesfeivel meg-futamodott, és 14 holtjait az ütközet helyén hagyta. — Újra szezrentsét próbált: de olly erőben állott ellent kevés népünk, hogy az ellenség megént meg-futamtatott, 's széllyel verettetett. Hanem, tsak nem akarta még-is a' *Predori* Kapitány rágitani a' dolgot: ismét öszve vatzakolta el-sziláltt népét, és harmadszor-is neki hajtatott feregünknek. Kiáltott, hogy, a' több több vérontásnak el-távoztatása végett, adnák meg magokat; ő kész lenne, a' miéinket, leg-ottan Török foglyokkal fel-tserélni: még pedig olly formán, hogy 1 Törököt, 5 emberünkkel, fogna fel-váltani. De részünkről, ezen kiáltásra semmit nem igyelték: hanem, tüzeltek szakadatlanúl, úgy hogy az ellenség ez úttal-is kéntelenítetett a' tsata piatzot el-hagyni, és magát egész *Brédaig* vissza vonni. — Mi, ezen alkalmatossággal 2 *Sereffánust* vesztettünk. Maga Főhadnagy *Borojevits* kemény sebet kapott. Rajta kívül, *Nofzínits* Zászlótartó, és 6 *Sereffánus* sebesedett meg. De ezeknek a' sebjek nem igen veszedelmes. A' miéink fok kardot, hangyárt, lándsát, ruhát, pus-kát

kát találtak az ütközés helyén, melyből azt lehet ki-hozni, hogy sok hőltjait, és sebes-seit kellett magával el-vinni az ellenségnek. — Magasztalja Főhadnagy *Borojevits*, *Nofzinitz*, és *Jurissits* Zászlótartóknak virézségeket, valamint a' vezérlése alatt harczolt egész hegyi Katonaságát-is; különösen pedig *Dmitar Butrovatz* nevezetű Sereffánusét, a' ki, hogy a' puskája el nem sült, midőn egy Török feléje nyargalt volna: meg-for-dította a' puskát, 's annak az ágyával tsapta földre a' Törököt.

Ezen Tudósítás végén a' van, hogy a' *Báni* Regementnek egy Altiszte, Oktob. 3-dikán, *Jeserskynél* ki-mutatott különös virézsége által, arany érdem pénzre tette magát méltóvá.

Oláh Ország.

Az ide való Bojárok azt ígérték, hogy 40,000 emberünket, 's még többet-is ki fognak egész esztendőt által tartani hússal; még pedig olly juralmassan, hogy 2 font és $\frac{1}{4}$ rész tsupán 3 kr. ba kerül. Széna-is ígérődött elegendő, és 800,000 köből búza. — Sok költséges Magazinoknak fel-állításától meg-menti e' szerént Oláh Ország Ő Felségét, a' mely most annyival jobban esik, mivel *Bukovinában*, és *Erdélyben* nem igen sok búza termett.

Most

Most jött a' hire, hogy Gyurdsov Várára Katonáink véletlenül reá ütöttek, 's szerentséssen meg-is vették. *Braj'a* Várát is szándékozik még az idén kézre keríteni H. Coburg. — Ezek a' hírek mind meg annyi meg-ölő betűk, a' Török Birodalom fő Városának *Konstantzinápolynak*, úgymint a' melly, Oláh Országtól való meg-válása által, sajnosan érzi egygy olly éles Háztól lett meg-fosztattatását, mellyből esztendőnként 30 hajó eleséget, és 20,000 juhot várhatott.

S z e r v i z.

Gládovát vissza akarta venni, a' legújabb hírek szerént; egy Basa; nagy erővel: de talpon állott Katonáink által hatalmassan vissza verettetett.

Új Orsovának rendes ostroma félbeszakadt most egyszer. Az *Allion* hegyén csak egy része maradt a' Várát ostromlott Seregnek; úgy neveztetett *Blok* házakban *); a' több része pedig téli quártélyokra oltott. — Az említett Vár feké-

*) Ezeknek formájakat, a' reájok való szükséges magyarázattal együtt nem sokára meg fogjuk küldeni.

vését most küldjük, a' jövő Postán pedig irni-is fogunk valamit rólla.

Austriai Belgyiom.

Várjuk jó reménység alatt, mire fog menni a' Belgyiomi Pártosokkal, Gróf Cobentzel Úr, a' kinek bõltseffégétõl, 's hivségétõl függesztette fel Õ Felsége egészzen, hogy valamit jónak láránd a' zenebonának le-teszendésítésére, mind azt tselekedhesse. Úgy ítéljük, hogy azon két Jelenésekre-is sokat tsilapodtak a' Belgák, melylyeket az Õ Felsége Belgyiomi fő Ministere Gr. *Trautmannsdorf* ki-adott Nov. 20-dikán, és 21-dikén, az Õ Felsége nevében. Azoknak erejek által, minden dolgok vissza állittatnak, az újjabb rendelések elõtt volt folyamatajokba. Mostanában, a' *Lovániumi* Szeminárium meg-szünt lenni, az Egyházi Törvény sem fog már *Brüsszelben* tanittatni. Kegyelmet nyernek mind azok, valakik Fejedelmektõl lett el-hajlásokat meg-bánván, 6 hetek alatt házaikhoz vissza térnek. — Akármelly kemény sziveket meg-lágyítható ki-fejezésekkel vagynak az említett Jelenések írva. Talám meg-lágyíthatrák hár ezek, a' rúzbén lévõ Pártosok sziveiket-is, kik ellen minden Városokból öszve gyűjtött feregeivel (isupán *Luxenburg, Antverpia, Namur* — Váraiban hagyott némelly részt

õri-

örizetül), Táborba szállott, *Gent* és *Brüsszel* között, már Nov. vége felé hadi Tármaster *D'Alton* Úr: mivel a' volt a' hire, hogy a' Pártosok *Gent*-ből, egyenesen *Brüsszel*-be szándékoznak.

Különös meg-illetődéssel kellett értenünk, hogy kedves Hazánkban, némelly Pósta-Tisztek, olly szörnyűségre vetemedtek: hogy, a' mi Munkánkra előre fizetni kívánó Uraságokat, a' fel-küldendő elő pénz' által vétele alkalmatoságával, meg-vonják, és a' *Hadi Történeteket*, esztendőt által, 12 forintokba akarják keríteni! — Mi, ezen nagy igazságtalanságot, a' Fő-Pósta-Tiszt Urak előtt, bé-panaszoltuk, és hatalmat vettünk tőlök, illy jelentés tételre: hogy tellyesféggel nem köteles fenki, az Aeariumnak is kárt okozó, efféle törvénytelen kívánságoknak tellyesítésére; és, hogy méltóztasfék akarmelly érdemes Ur, azon Taxállójának helyét, 's nevét, meg-írni, a' ki tőle fellyebb mérészel kívánni, az általunk meg-határozott elő-pénznél. — Bár csak azok közzül-is nyemozhatnánk ki vagy egyet, a' kik Munkánknak számos Darabjait el-sikkasztották, 's ekképpen, az elő fizető Urakat szomorították, nekünk képzelhetetlen kárvallást okoztak! — A' midőn az illyenek ellen, szavunkat fel-emellyük: — — — — — köszönjük azonban, azon jó *Lelkü* Pósta-Tiszt Uraknak búzgó Hazafiságokat, a' kik, a' meny-nyiben rajtok áll, Hazánknak szentelt igyekezetünket, kívántt tzeljára segíteni törekednek. — Kérjük továbbra-is, ne úatkozzanak meg a' jóban; és mutasák meg ez által-is, hogy kívánják Hazánk' bódolgulását! — Bétsben, Dec. 8. napján.

